

transversale de motive fiind deopotrivă reprezentată ca și formele compoziționale ale scoarței propriu-zise.

Din cele șase piese achiziționate, scutecul și velița de pat (« lepedeul ») sînt învărgate; compoziția în vîrghi cu rînduri de motive alese se regăsește la unul din covoarele pentru patul cu băbauă, într-o realizare artistică de un caracter surprinzător de oltenesc. Celălalt covor de pat și una din fețele de masă sînt compuse în joc de fond continuu; primul, în romburi concentrice cu marginile în trepte, manifestă vădite influențe ale scoarțelor moldovenești prin colorit și compoziție; a doua este « în pătrate », compoziția fiind structurată pe diagonală, prin dispunerea în linii oblice a pătratelor de aceeași culoare. A doua față de masă, cu motiv central și chenarul lat are evidente asemănări cu scoarțele similare din Banat și Secuime.

Motivele ornamentale folosite sînt geometrice — domină romburi și hexagoanele cu marginile dințate. Coloritul, deși într-un fel unitar prin intensitatea lui, cunoaște aceeași diversitate în stabilirea armoniilor cromatice. Dacă unele dintre ele sînt dominate de tonurile specifice Moldovei — roz, azuriu, galben, verde — sau de roșul acela vișiniu atît de cald al Olteniei, altele în schimb se sprijină pe opoziția dintre roșu și verde sau pe combinații puternice de roșu, portocaliu, verde și bleumarin.

Existența acestor chilime pe cursul Tîrnavei Mici, în imediata apropiere a Blajului, ar putea să apară singulară. Prezența însă în jurul Albei și mai departe în Valea Ampoiului a unor țesături în tehnica chilimului încadrează fenomenul pe o linie de circulație mai largă, care — paralelă oarecum cu Mureșul — se desfășoară între două zone de puternică dezvoltare a chilimului — Banatul în sud-vest și în est, și nord-estul Transilvaniei pînă în nordul Moldovei.

Legăturile și afinitățile chilimelor de pe Tîrnava Mică cu chilimele bănățene, pe de o parte, cu cele secuiești și nord-moldovene și prin ele cu Maramureșul, chiar, se datoresc probabil unui proces mai vechi de pătrundere a chilimului din aceste direcții, elementele preluate fiind adaptate necesităților interiorului din zonă.

În orice caz, cu aceste constatări, se lărgesc aria de producție și circulație cunoscută a chilimelor în Transilvania, urmînd ca cercetările viitoare să aducă alte completări.

TIPUL FÎNTÎNII CU CAPTAREA APEI DE PLOAIE CĂZUTĂ PE ACOPERIȘUL CASEI IVAN IURAȘCIUC



Fig. 1. Modul de captare a apei pentru fîntina cu apa de ploaie.

Pînă în prezent se cunosc mai multe tipuri de fîntini săpate în pămînt la diferite adîncimi sau folosind ca sursă captarea apei de izvor¹. Condițiile diferite în care locuitorii unor așezări lipsite de apă, datorită factorilor naturali — adică din lipsă de izvoare sau a imposibilității de a ajunge la pinza freatică prin săpare de fîntini, își procură apa necesară, fac ca numărul tipurilor de fîntini să fie în continuă creștere. În satele Meșița și Viile Satu Mare (jud. Satu Mare) a fost întîlnit, alături de alte tipuri, și tipul de fîntină care are la bază captarea apei de ploaie (fig. 1). În vatra veche a satului Meșița, așezată pe o vale străbătută de pîrîul ce poartă denumirea localității, foarte abundent în apă primăvara, în timpul topirii zăpezilor și foarte sărac vara și toamna cînd de obicei seacă, se folosește tipul obișnuit de fîntină săpată

¹ Radu C. Maier, *Tipul „fîntinii cu bazin de acumulare”*, în „REF”, tom. 10, nr. 6, 1965, p. 641.



Fig. 2. Fântina cu captarea apei de ploaie din satul Medişa.

în pământ, cu roată sau cumpănă. Mai există un izvor natural la poalele dealului, pe una din cele două ulițe ce leagă casele de pe deal cu cele de pe vale, iar în partea nord-vestică a localității, la o distanță de cca 2,5 km, în urma prospe. țiunilor geologice, a rămas o fântină arteziană.

Înainte de a trece la descrierea fântinii care are la bază captarea apei de ploaie căzută pe acoperișul casei, vom aminti câteva probleme care au dus la apariția ei.

Din cauza revărsărilor riului Medişa precum și datorită posibilităților de a obține apa pentru alimentație din alte surse decât cele aflate în locuri inundabile, fenomenul mutării satului pe terasă² sau deal a cuprins și localitatea Medişa.

Distanța mare, de peste 300 m între izvorul de la poalele dealului și ultima casă din ulița de pe deal în satul Medişa sau lipsa izvorului subteran într-o parte întreagă a localității Viile Satu Mare, au constituit alte cauze care au dus la inventarea acestui tip de fântină. Ca sistem de construcție, «fântina cu apa de ploaie» este identică cu tipul de fântină «înată în pământ». Forma acestei fântini este cilindrică, cu diametrul de la 1,5 la 2m, ghizduită cu piatră, cărămidă sau tuburi de ciment, iar adâncimea variază



Fig. 3. În Viile Satu Mare, după umplerea fântinii, apa prin demontarea burlanului, este dirijată în altă parte.

între 4 și 6 m. În satul Medişa, aceste fântini de obicei sînt cu roată, iar în Viile Satu Mare cu roată și cumpănă. Acoperișul fântinilor este de țiglă sau tablă (fig. 2.)

Cantitatea de apă căzută pe acoperișul casei este captată de burlane și apoi introdusă în fântină. La Viile Satu Mare, după ce fântina este umplută, apa din burlane este dirijată în altă parte sau se demontează burlanul care face legătura între casă și fântină. (fig. 3). Ca o particularitate a acestui tip de fântină trebuie menționat faptul că în cazul cînd există pericol ca fântina să fie umplută la refuz, burlanul de legătură, care poate fi din tablă, beton sau fier se îngroapă în pământ, la o adîncime suficientă pentru a nu îngheța iarna. Apa pentru fîntină se colectează numai de pe acoperișurile caselor învelite cu țiglă, tablă sau plăci de azbociment. În Viile Satu Mare, pentru ca apa să ajungă în fîntină cît mai curată, se curăță burlanele de colectare cel puțin o dată pe lună.

Fîntina este situată, de obicei, între casă și uliță, și servește unei singure gospodării, spre deosebire de alte tipuri de fîntini care deservesc o colectivitate³. Deoarece apa din acest tip de fîntină, în cazul verilor secetoase scade foarte mult, fiecare gospodărie de pe cele două ulițe

² I. R. Mircea, *Așezări în Cîmpia Dunării legate de sursele de apă potabilă*, în Anuarul Muzeului satului pe anul 1966, p. 248.

³ Ștefan Molnar, *Obiceiul de „reînnoire a izvorului” primăvara în comuna Fîntinole*, în Almanahul Muzeului din Sf. Gheorghe, 1879 - 1954, Tg. Mureș, 1955, p. 72.

din deal ale satului Medişa este obligată să-şi sapă fântina proprie. Numărul fântinilor de acest tip în satul Medişa se ridică la aproximativ 45 de unităţi, iar în Vilele Satu Mare la câteva sute. Privitor la Vilele Satu Mare, este tipul fântinii cu acumularea apei de ploaie unde predomină, lipsa de apă este semnalată mai de mult⁴, vorbindu-se chiar că pentru satisfacerea acestei necesităţi, populaţia a recurs la săparea « bazinelelor de apă ». În satele vecine, Solduba şi Homorodu de Sus, sau în satul ceva mai îndepărtat, Măriu⁵, se găseşte şi tipul de fântină cu groapă de acumulare, asemănător cu cel întâlnit în platforma Dimbovicului⁶, de formă circulară sau dreptunghiulară, adîncă de 1—2 m. Spre deosebire de fântina care are la bază acumularea apei de ploaie şi a cărei apă este folosită şi în alimentaţia oamenilor, după ce prealabil a fost tratată cu piatră de var şi sare, apa din fântina cu groapă de acumulare se foloseşte numai pentru spălat şi adăpatul vitelor. S-a întâlnit un singur caz, cînd apa din fântină cu groapă de acumulare, după ce a fost tratată cu piatră de var şi sare, era folosită şi în alimentaţia oamenilor.

Interesant este faptul că grupul de case din satul Medişa, aşezate pe una din cele două uliţe de pe deal, pare să preia rolul de conducere în cadrul acestei localităţi. Această situaţie poate fi argumentată şi prin aceea că vatra veche a satului, unde se află şi biserica, fiind aşezată pe o vale inundabilă, toate casele noi din această cauză sînt construite pe deal, magazinul sătesc şi şcoala fiind amplasate de asemenea în această parte a localităţii. De aici rezultă că « fântina cu apa de ploaie » — principala sursă de apă pentru această parte a satului — satisface pe deplin nevoile de apă în alimentaţia oamenilor. Interesindu-ne despre modul în care sătenii din localitatea Medişa, care locuiesc pe cele două uliţe de pe deal s-au obișnuit cu apa din « fântina cu apă de ploaie », unul din informatori ne-a spus: « De la un timp încoace, cînd vin acasă şi trec pe lângă izvorul de la poalele dealului, cu toate că îmi este sete nu mai beau apa de acolo, ci rabd pînă acasă şi beau din fîntina cu apă de ploaie »⁷.

Apariţia tipului de fîntină care foloseşte captarea apei de ploaie, căzută pe acoperişul casei este semnalată în Vilele Satu Mare în jurul anului 1910, iar în satul Medişa cu 12 ani în urmă şi este legată direct de folosirea ţiglei, tablei şi plăcilor de azbociment la acoperirea caselor, precum şi a burlanelor la scurgerea apei. Pe baza cercetărilor efectuate pe teren s-a constatat că această variantă a fîntinii care foloseşte acumularea apei de ploaie a fost adusă în satul Medişa din Vilele Satu Mare şi în ambele localităţi înregistrează o creştere şi întrebuinţare continuă.

⁴ Szentmar Varmegye (Monografia jud. Satu Mare), 1910, p. 48.

⁵ Maura şi N.M. Dunăre, *Problema apei la Ourja*, în „Sociologia românească”, anul IV, iulie — decembrie, nr. 7—12, p. 431.

⁶ Inf. Cherecheş Alexandru, 63 ani, satul Medişa.

IDENTIFICĂRI

DE

PERSONAJE

ÎN PORTRETISTICA

SECOLULUI AL XIX-LEA,

AFLATĂ ÎN MUZEUL DE

ARTĂ AL R. S. ROMÂNIA

PAULA CONSTANTINESCU

Identificarea unor personaje din portretistica secolului al XIX-lea, aflată în galeria naţională din Muzeul de Artă al R.S. României, caută să stabilească cu certitudine istoria unor vieţi despre care nu se ştie nimic pînă acum ori să înlăture unele confuzii care persistă în istoriografia de artă.

1. *Portretul Mariei Maioreşcu*¹, executat în 1846 de C. Lecca, a fost identificat pentru prima oară în 1939² cînd aparţinea colecţiei Livia Dymşza-Maioreşcu. Din acel an ştim pe cine

¹ Ulei pe pînă, 0,730 × 0,610. Semnat şi datat stg. Jos cu negru: Lecca 1846. nr. inv. 4421.

² Gulescu Maria: *Maria Maioreşcu, un portret necunoscut de Constantin Lecca*, « Artă şi tehnică grafică », iunie — septembrie 1939, p. 34.